

جهت آشنایی هنرجویان توجه آنها را به برخی واژه‌های لاتین که در هاشور زدن رایج‌اند جلب می‌کنیم (تصویر ۵۹).

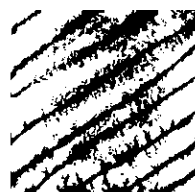
نقطه‌چین کردن برای ایجاد بافت. سایه و تهرنگ = Stippling

خطوط کوتاه و مقطع برای ایجاد بافت و یا سایه زدن پس‌زمینه = Jabbing Lines

لک انداختن خطوط، خط کشیدن بر روی کاغذهای مرطوب = Smudge Lines

هاشور زدن دوطرفه برای قوت بخشیدن ارزش خطوط = Hatching Crosshatching

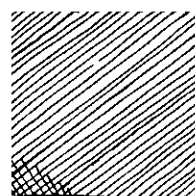
خطوط ترک دار برای ایجاد احساس عمق (بعدنمایی) = Crazy Lines

هاشورزنی برای ایجاد تأثیرات درشت و برجسته = Hatching

هاشور زدن یک طرفه برای ایجاد ارزش‌های سایه‌ها = Hatching

تصویر ۵۹ - برخی اصطلاحات رایج در هاشور زدن و تصاویر آنها را نشان می‌دهد.

فراموش نکنیم که در تصویر سازی با مرکب، علاوه بر شیوه‌های رایج آموزش داده شده، می‌توان از تلفیق آنها نیز استفاده کرد تا بافت‌های متنوعی در تصویر ایجاد شود. حتی گاه کافی است که کاغذ را ابتدا با قلم مو و آب خیس کنید. سپس با ابزارهای ترسیم مرکب نظیر خودنویس، قلم مو، قلم فلزی یا قلم راپیدوگراف بر روی آن به طراحی بپردازید. خواهید دید مرکب به راحتی بر سطح کاغذ پخش می‌شود و به زیباشدن تصویر می‌انجامد. از این شیوه به همراه آبرنگ می‌توانید جهت تصویر سازی استفاده کنید (تصویر ۶۰). توجه داشته باشید بافت و نوع کاغذهای مختلف، انتخاب ابزار برای کار با مرکب و میزان رطوبت بر سطح کاغذ هریک تأثیرات متفاوتی بر سطح کاغذ دارند. از این رو پیشنهاد می‌شود جهت تسلط بر ابزار تمرین‌های ساده‌ای برای این شیوه انجام دهید تا در نهایت از تسلط کافی بر ابزار برخوردار شوید. در این شیوه کوچک‌ترین اشتباه برابر با اجرای مجدد تصویر سازی خواهد بود.

تصویر ۶۰ - تصویر سازی با استفاده از مرکب بر روی کاغذ خیس، رنگ آمیزی با آبرنگ مایع، اثر محسن حسن پور

علاوه بر این روش‌ها، می‌توانید با انواع مرکب‌های رنگی و جوهرهای رنگی به همراه ابزار اثرگذار و با استفاده از روش‌های متفاوت و تلفیقی تصویر سازی کنید (تصاویر ۶۱ تا ۶۷). رایانه، همانند سایر شیوه‌های تصویر سازی توانسته است در ایجاد تصاویر مشابه کار با مرکب بسیار کمک کند. تصویر ۶۸ نمونه مناسبی از کار با رایانه است که به آثار مشابه، که توسط دست تصویر سازی شده است، بسیار نزدیک است (تصویر ۶۹).

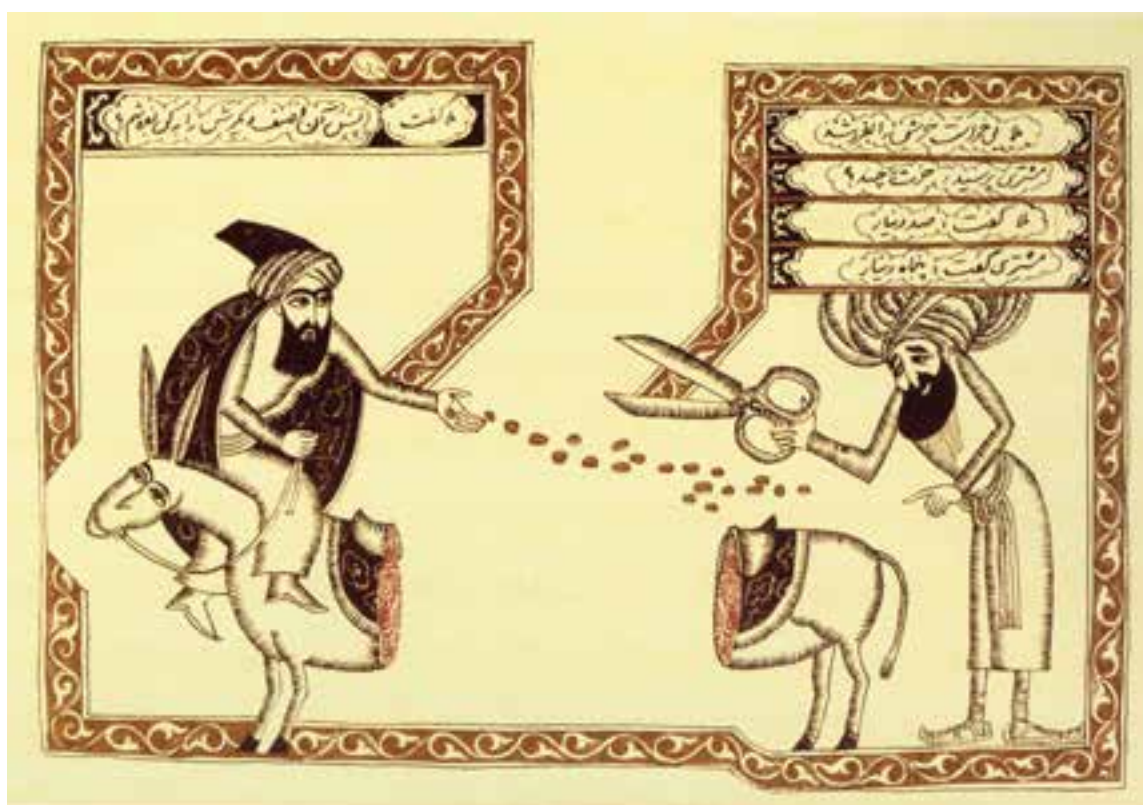
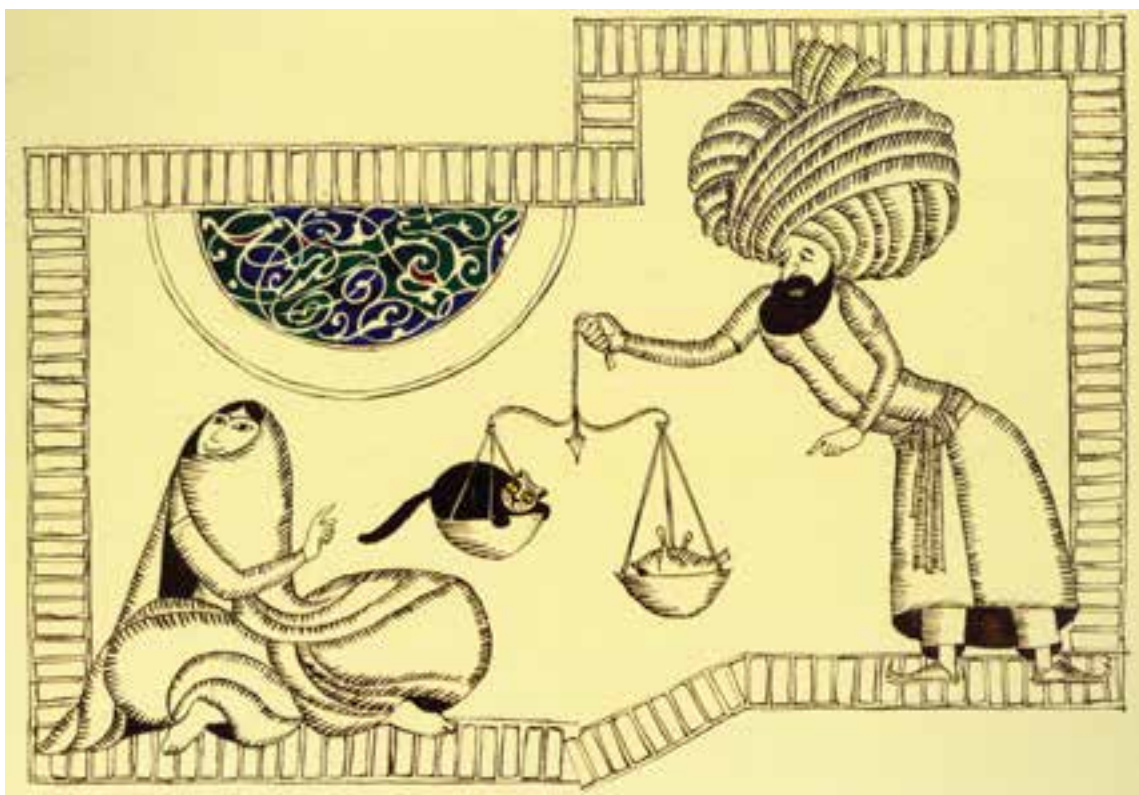
تصویر ۶۱ — تصویرسازی با استفاده از مرکب، راپیدوگراف و آبرنگ، مجموعه آثار، اثر عطیه مرکزی

تصویر ۶۲ — تصویرسازی با استفاده از مرکب رنگی و قلم مو، قصه‌های سروی، اثر زهره پری‌رخ

تصویر ۶۳ - تمرین برای شخصیت سازی با الهام از هنر چاپ سنگی ایران، با استفاده از خودکار رنگی، اثر محسن حسن پور

تصویر ۶۴ الف و ب - تصویر سازی با مرکب و جوهر، داستان های ملانصرالدین، اثر نورالدین زرین کلک

تصویر ۶۶- تصویرسازی با استفاده از مرکب و آبرنگ، اثر جیک اونرو

تصویر ۶۵- تصویرسازی با مرکب و قلم فلزی، اثر راک ول کنت

تصویر ۶۷- تصویرسازی با استفاده از قلم راپیدوگراف، آبرنگ و مدادرنگی، اثر آلن ای. کوپر

تصویر ۶۸- تصویرسازی دیجیتالی مشابه کار با مرکب،
فوتبالیستها، اثر کیوان عسکری - همانگونه که در تصویر
مشاهده می شود شباهت تصویری با تصویر ۶۹ که با استفاده از
ابزار رایج و دست تصویرسازی شده بسیار نزدیک است.

تصویر ۶۹- تصویرسازی با استفاده از مرکب و قلم راپیدوگراف،
اثر غلام علی مکتفی

آموزۀ شماره ۸

نام درس : اسکراچ برد (خراش) (صفحات ۳۹ تا ۵۰ کتاب درسی)						
کلید واژه ها :						
اهداف رفتاری درس : - با ابزار و وسایل مورد نیاز شیوه اسکراچ بُرد یا خراش و نحوه به کارگیری آنها آشنا شود. - در تصویرسازی از شیوه خراش استفاده نماید.						
پیش دانسته های هنرجویان : نظری : - عملی : -						
طرح درس : به هنرجویان در مورد ابزار و وسایل کار آموزش داده شود. - روش کار شیوه خراش آموزش داده شود تا هنرجویان بتوانند یک تصویر با شیوه خراش انجام دهند.						
جدول طرح درس هنرآموز :						
<table><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>						
رویکردهای یاددهی - یادگیری : رویکرد فرایندی - روش آموزش به وسیله نمایش مراحل کار به صورت هدایت شده.						
ارزشیابی : ارزشیابی پایانی به صورت ژورمان (داوری) کلاسی یا کارپوشه انجام شود (با استفاده از چک لیست و شاخص های مرتبط با آن).						
مکان های بازدید : سایت های هنری، کتاب های مصور با تکنیک خراش، نمایشگاه های تصویرسازی						
منابع و مآخذ : کتاب های مصور کودکان و نوجوانان، کتاب های مصور درسی، کتاب های هنری منتشر شده در تکنیک خراش، کتاب های سال انجمن تصویرگران و سایت های هنری						

شیوه اسکراچ برد^۱ (خراشاندن سطح)

در این بخش هنرجویان با خراشاندن سطح (اسکراچ برد) آشنا خواهند شد و فرا خواهند گرفت که با مواد و ابزارهای مختلف برای تصویرسازی از این شیوه استفاده نمایند. هم چنین علاوه بر سطح‌های اثرپذیر رایج، خراش بر سایر سطح‌ها را تجربه خواهند کرد و یاد خواهند گرفت در چه مواقعی و برای خلق چه تصاویری بهتر است از این شیوه استفاده کنند.

روش کار: اسکراچ برد مقوای مخصوصی است که در اوایل قرن بیستم اختراع گردید و به جای سنگ‌های لیتوگرافی^۲ که قبلاً برای چاپ سنگی استفاده می‌شد به کار گرفته شده است. سطح این مقوا به وسیله یک لایه گچ سفید که با چسب ویژه‌ای در هم آمیخته شده توسط فشار پوشانده شده است. ضخامت لایه گچ بسیار کم است به گونه‌ای که پس از خشک شدن به سرعت صاف و محکم می‌شود.

در صورتی که سطح این گونه مقواها با مرکب سیاه یا رنگی پوشیده شود می‌توان با استفاده از ابزار نوک تیز و مناسب برای خراش، طرح‌های زیبا و مناسبی را با هاشور و سایه‌روشن‌های ظریف و دقیق به وجود آورد (تصویر ۱).

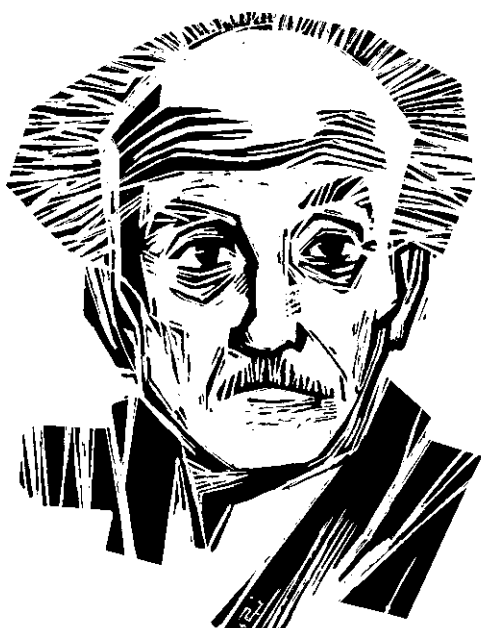
تصویر ۱- نمونه‌ای از ابزارهای رایج برای خراش را نشان می‌دهد.

علاوه بر مقوای مخصوص اسکراچ برد که در حال حاضر در بازار ایران یافت نمی‌شود، می‌توانید از مقوای گلاسه براق (صیقلی) و از ورقه‌های شبرنگ پشت چسب‌دار در رنگ‌های نقره‌ای، طلایی، مسی و برنجی استفاده کنید.

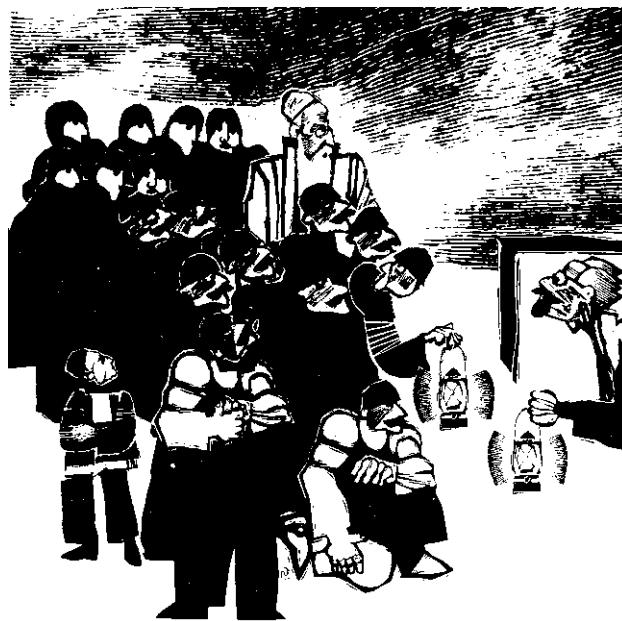
خراشاندن سطح، مناسب‌ترین شیوه‌ای است که می‌تواند بافتی مشابه و نزدیک به حکاکی لیتوگرم و چوب در اختیار ما قرار دهد، تا در مواقعی که نیاز به ایجاد و اجرای چنین بافت‌هایی داشته باشیم در کوتاه‌ترین زمان و بدون نیاز به این گونه چاپ‌ها و ابزارهای آن (که گاه هزینه سنگین دارند) بافتی مناسب ایجاد کنیم. از گذشته تا کنون از این شیوه به دلیل خصوصیت ذاتی‌اش (سیاهی و سفیدی)

۱- Scratchboard

۲- Lithography

تصویر ۲-ب) تصویرسازی برای مجله آرش، به شیوه خراش، نیمایوشیج، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۲-الف) تصویرسازی به شیوه خراش، و اینک خورشید، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

برای تصویرسازی روزنامه، مجله و کتاب استفاده می‌کردند (تصویر ۲).

همان‌گونه که ذکر گردید، هنرجویان می‌توانند از تلفیق خراشاندن سطح با رنگ‌های جوهری و آبرنگ به آثاری مشابه چاپ‌های دستی رنگی دست یابند. شاید برای هنرجویان این سؤال پیش آید که آیا از این شیوه هنوز در تصویرگری استفاده می‌کنند؟ و یا با وجود آثار رنگی و حضور رایانه به فراگیری این شیوه نیاز هست؟

در پاسخ باید گفت: بله. زیرا همان‌گونه که در بخش مرکب ذکر گردید، هنوز بسیاری از ناشران، برای مقاطع سنی مختلف آثار سیاه و سفید چاپ می‌کنند. علاوه بر آن برخی از متن‌ها نیاز به رنگ ندارند و یا تصاویری با این شیوه را می‌طلبند. در صورتی که طرح کودکان و خلاصه طراحی گردد از این شیوه برای تصویرسازی کودکان و نوجوانان مناسب خواهد بود (تصویر ۳ و ۴). کافی است تا شما براساس نیاز مخاطب، سن و خصوصیات روانی او طراحی مناسب انجام دهید. این اصل در سایر شیوه‌ها نیز مصداق دارد و به آن معناست که با هر ابزاری کار می‌کنید اصل اول، طراحی متناسب با نیازهای مخاطب است و ساده‌سازی کودکان یا دشواری کار را تعیین خواهد کرد.

تصویر ۴- تصویرسازی به شیوه خراش، قصه خوب مریم، اثر غلام علی مکتبی. ساده سازی کودکانه حتی در صورتی که از شیوه ای خشک و خشن مانند خراش سطح استفاده شود، می تواند تصاویری متناسب با موضوع و مخاطب را ارائه دهد.

تصویر ۳- تصویرسازی به شیوه خراش، قصه های قرآن، به چاه انداختن حضرت یوسف (ع) توسط برادرانش، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

ابزار و وسایل مورد نیاز :

- ۱- مقوای مخصوص اسکراچ برد یا مقوای گلاسۀ براق (صیقلی) یا ورقه‌های پشت چسب‌دار (فویل) به رنگ نقره‌ای، طلایی، مسی و برنجی، یا ورقه‌های نازک P.V.C که قابلیت جذب مرکب را داشته باشند و یا طلق
- ۲- مرکب چین (ضدآب) یا مرکب راپیدوگراف یا هر نوع مرکبی که روی مقوای گلاسۀ جذب شود و پس از خشک شدن ریخته نشود
- ۳- ابزارهای خراش (کاتر قلمی مناسب‌ترین ابزار برای این کار است)، تیغ‌های جراحی^۱، تیغ‌های موکت بری و سایر ابزار مناسب برای خراش
- ۴- کاغذ سمباده نرم
- ۵- خط‌کش، پیستوله، پرگار و انواع شابلون‌های رسامی
- ۶- مداد جهت طراحی اولیه (ترجیحاً نوک سخت و یا سری H)
- ۷- تخته شاسی
- ۸- نوار چسب (شیشه‌ای و کاغذی)
- ۹- قلم موی آبرنگ و راپیدوگراف (ترجیحاً شماره ۸/۰ به بالا)
- ۱۰- اسپری رنگ سیاه (مات)
- ۱۱- رنگ‌های جوهری - گواش

ابزار خراش

همان‌گونه که ذکر گردید، برای خراش مناسب‌ترین ابزار تیغ‌های قلمی (کاتر قلمی) هستند که اکنون در بازار به سادگی یافت می‌شوند و تیغ‌های مختلف و قابل تعویض دارند. از آنها برای برش کاغذ، مقوا، ورقه‌های P.V.C، طلق، ورقه‌های پلاستیکی پشت چسب‌دار که در قلم بادی (ایربراش^۲) استفاده می‌شود. اما به غیر از این تیغ‌ها، تیغ‌های جراحی، انواع تیغ‌های موکت بری، قلم‌های حکاکی چوب و لینولثوم و انواع سوزن برای خراش رنگ مناسب‌اند. با توجه به نوع کار و سطح اثرپذیر (کاغذ، طلق و ورقه‌های پشت چسب‌دار) می‌توانید ابزار خراش خود را انتخاب کنید. برای کاغذ گلاسۀ و طلق تیغ‌های قلمی (کاتر قلمی) مناسب‌ترند. اما توصیه می‌شود برای ورقه‌های پشت‌چسب‌دار از سوزن یا ابزارهایی که نوک آنها مانند نوک سوزن گرد و تیز است استفاده کنید. زیرا تیغ‌های قلمی و تیغ‌های جراحی موجب پريدن و كنده شدن رنگ از سطح ورقه می‌شوند و این امر موجب می‌گردد تا تسلط شما برای قسمت‌های ظریف طرح در هنگام خراش رنگ کمتر گردد.

روش کار : رایج‌ترین شیوه‌های تصویرسازی به وسیله خراشاندن سطح به دو صورت است :

- ۱- پوشاندن تمام سطح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر؛
 - ۲- پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر.
- ۱- پوشاندن تمام سطح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر : در این روش توصیه می‌شود هنرجویان ابتدا حاشیه‌ای به اندازه یک سانتی‌متر از اطراف کاغذ را به وسیله نوار چسب (ترجیحاً شیشه‌ای) بپوشانند و سپس کاغذ را به وسیله نوار چسب، پونز و یا گیره به تخته یا شاسی طراحی محکم کنید.

^۱ - Sca per

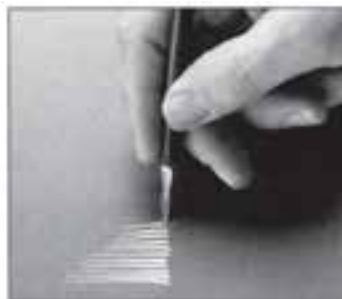
^۲ - A r brush

سپس با استفاده از قلم موی نسبتاً درشت، تمام سطح کاغذ را به وسیله مرکب سیاه (مرکب چین یا مرکب راپیدوگراف) می‌پوشانیم. در این مرحله دقت کنید مرکب در همه قسمت‌های سطح کاغذ به صورت یکسان رنگ‌آمیزی شود و از لایه‌گذاری بیش از حد مرکب بر کاغذ خودداری کنید. زیرا احتمال ترک خوردن و جدا شدن رنگ از کاغذ زیاد خواهد شد. بعد از این که مرکب و کاغذ کاملاً خشک شدند طرح را به وسیله کاغذ پوستی یا کاربن بر روی کاغذ انتقال می‌دهیم. پس از اطمینان کامل از این که تصویر اصلی به صورت کامل بر روی کاغذ انتقال یافته است، طراحی قسمت‌های ظریف‌تر را آغاز می‌کنیم. سپس با استفاده از ابزار خراش، به خراشاندن سطح مرکبی شده می‌پردازیم (تصویر ۵).

تصویر ۵ - تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، پوشاندن تمام سطح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثر پذیر، صدای دوم، اثر هوشنگ ارومیه

ساده‌ترین روش به دست گرفتن ابزار خراش همانند گرفتن مداد یا قلم در دست است. در این روش اغلب خط‌های ایجاد شده خیلی بلند نیستند ولی تنوع آنها زیاد است (تصویر ۶).

تصویر ۶ - روش صحیح کار با ابزار خراش را نشان می‌دهد.

اگر در ترکیب طرح احتیاج به خط‌های بلندتری باشد خیلی راحت دست خود را جابه‌جا کنید و ادامه خط را از انتهای خط‌های قبلی ادامه دهید. برای این که خط‌ها در قالب شکل و جهت‌های مختلف باشند بهتر است صفحه تخته شاسی را بگردانید و خط‌ها را به طرف خود بکشید تا کار آسان‌تر شود. برای ایجاد هاشورهای یک‌دست و منظم می‌توانید از خط‌کش استفاده کنید. در صورتی که در طرح نیاز به ترسیم خط‌های منحنی دقیق و یا دایره‌ای شکل داشته باشید می‌توانید از پیستوله، پرگار، شابلون‌های دایره و بیضی و یا سایر شابلون‌ها برای ایجاد شکل‌های منظم استفاده نمایید.

در این روش ایجاد بافت اجسام نیز نتیجه شیوه خراشی است که صورت گرفته است. علاوه بر آن ایجاد شکل، حجم و سایه‌روشن به نحوه خراشاندن خط‌ها و سطح‌ها بستگی دارد.

ساده‌ترین راه برای ایجاد حالت سایه‌روشن، خراشاندن سطح از طرفی به طرف دیگر است. برای این کار ابتدا از قسمت سفید یا روشن‌ترین قسمت طرح به طرف تیره‌ترین بخش کار به تدریج خراش دهید تا به قسمت کاملاً سیاه طرح برسید.

هنرجویان در درس طراحی نحوه هاشورزنی صحیح را با ابزارهایی مانند مداد، خودکار، قلم فلزی، راپیدوگراف و روان‌نویس فراگرفته‌اند. همچنین آنها روش‌های سایه‌زدن با خط‌های (هاشور) سیاه (مثبت) را به خوبی تجربه کرده‌اند. اگر این تجربه‌ها را به درستی آموخته باشند در این بخش به سادگی از عهده خراشاندن طرح برخوردارند. تنها تفاوت اصلی ابزارهای خراش با طراحی در این است که به وسیله خراشاندن سطح، خط‌ها و هاشورهای سفید یا منفی (نگاتیو) ایجاد می‌شود. در صورتی که نیاز به رنگ آمیزی بخشی از قسمت‌ها داشته باشید می‌توانید با گواش آن را رنگ کنید.

این شیوه برای تصویرسازی‌هایی که به فضاهای تصویری تیره و سیاه نیاز دارد بسیار مناسب است.

در صورتی که نیاز به ایجاد برخی از بافت‌های ظریف و دقیق داشته باشید که با دست به صورت یک نواخت و منظم امکان‌پذیر نباشد یا دشوار به نظر آید می‌توانید از ورقه‌های نازک و شفاف (ترانسپارنت^۱) چسب‌دار، که حاوی نقش است و به «زیپاتون»^۲ معروف است، استفاده کنید. این ورقه‌ها با طرح‌ها و بافت‌های مختلف در بازار یافت می‌شود. این ورقه‌ها از لحاظ سیاهی و سفیدی به شیوه خراش شباهت بسیار دارد، به گونه‌ای که وقتی بر روی طرح چسبانده شود قسمت شفاف ورقه زیپاتون سفیدی کاغذ را به خوبی نمایان می‌کند و قسمت‌های تیره طرح با رنگ مرکب هماهنگی دارد. تهیه این نوع ورقه‌ها نیاز به هزینه زیاد ندارد و می‌توان آنها را در انواع سیاه و سفید و ورقه‌های رنگی از بازار تهیه کرد.

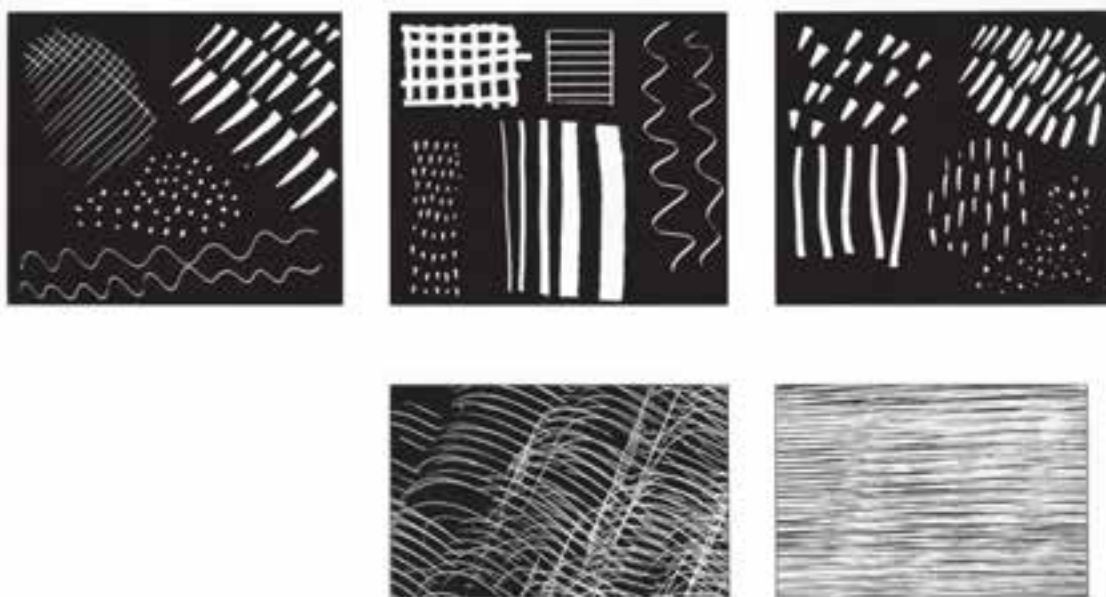
پس از اتمام کار، نوارچسب‌هایی را که در اطراف کاغذ چسبانده‌اید به آرامی از سطح کاغذ جدا کنید. اگر نوارچسب به سختی از کاغذ جدا گردید توصیه می‌شود با استفاده از سشوار سطح نوارچسب را حرارت دهید. در این حالت نوارچسب به راحتی از سطح کاغذ جدا خواهد شد. مشاهده خواهید کرد اطراف طرح شما حاشیه‌ای سفید و تمیز ایجاد شده است که طرح شما را زیباتر خواهد کرد.

توصیه

قبل از اینکه هنرجویان بخواهند بر روی طرح اصلی خراش را انجام دهند نمونه‌های تصویری را به آنان نشان دهید تا بهتر دریابند که سایر هنرمندان برای ایجاد سایه‌روشن و بافت‌های مختلف چگونه طرح را خراش داده‌اند و قبل از شروع به کار برای آنها تمرین‌های ساده‌ای مطابق تصویر (۷) ارائه دهید و از آنان بخواهید ایجاد بافت‌ها و هاشورهای مختلف را در سطح‌های کوچک مربع شکل تمرین کنند و پس از کسب مهارت کافی خراشاندن طرح اصلی را آغاز کنند.

۱- Transparent

۲- Z paton

تصویر ۷- نمونه‌های ساده‌ای از تمرین با ابزار متفاوت و ایجاد خراش را در شیوه‌خراش نشان می‌دهد. بهتر است قبل از شروع به کار، تمرین‌های ساده‌ای انجام دهید تا تسلط شما نسبت به ابزار بیشتر گردد.

۲- پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر : در این روش برخلاف روش قبلی فقط قسمت‌های تیره طرح را با مرکب به وسیله قلم‌موی آبرنگ و یا قلم راپیدوگراف رنگ‌آمیزی می‌نماییم. یعنی تصویری که دارای تضاد سیاه و سفیدی است بر کاغذ طراحی می‌کنیم. سپس اطراف طرح را به وسیله ابزار خراش (ترجیحاً تیغ‌های قلمی) خراش می‌دهیم. بهتر است در هنگام خراش به این شیوه، اطراف طرح را خیلی دقیق خراش ندهید و بافت‌های باقی مانده مرکب را در طرح باقی بگذارید. در خاتمه مشاهده خواهید کرد طرح شما بسیار نزدیک به حکاکی بر روی لینولئوم و یا روی چوب خواهد شد (تصاویر ۸ تا ۱۴).

تفاوت عمده‌ای که در این شیوه با شیوه قبلی وجود دارد آن است که می‌توانید پس از پایان کار با استفاده از رنگ‌های جوهری و آبرنگ، برخی از قسمت‌های طرح را رنگ‌آمیزی نمایید. تصاویر ایجادشده با این روش را می‌توانید برای کودکان، نوجوانان و بزرگسالان تصویرسازی کنید (تصویر ۱۳).

در ایران، زنده یاد مرتضی ممیز، با این شیوه آثار جذاب و ماندگاری برای مجله رودکی، کتاب هفته، دنیای سخن، کتاب‌های داستان، طراحی جلد کتاب و تصویر متحرک (انیمیشن^۱) سیاه پرنده تصویرسازی کرده است (تصاویر ۱۶ تا ۱۸). شما نیز می‌توانید، با انتخاب موضوع مناسب، از هنرجویان بخواهید با استفاده از این روش آثاری ارزنده به وجود آورند.

تصویر ۹- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر، خراش روی کاغذ گلاسه، آبگوشت میخ، اثر محسن حسن‌پور

تصویر ۸- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر، خراش روی کاغذ گلاسه، آبگوشت میخ، اثر محسن حسن‌پور

تصویر ۱۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر، اینک خورشید، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۰- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، پوشاندن قسمت‌های تیره طرح توسط مرکب و خراش دادن سطح اثرپذیر، خراش روی کاغذ گلاسه، آبگوشت میخ، اثر محسن حسن‌پور

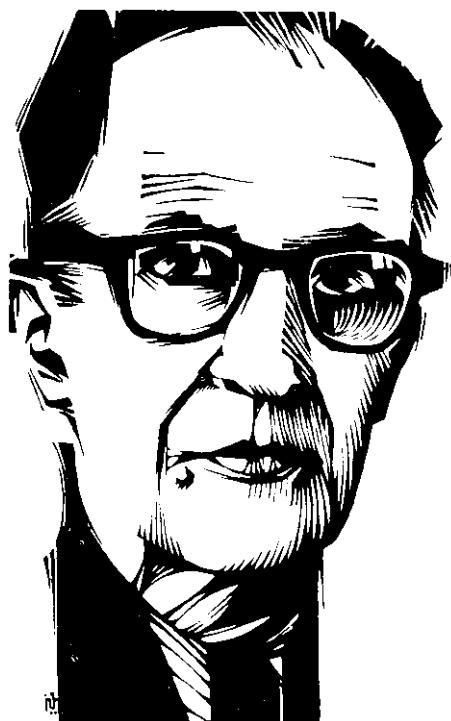
تصویر ۱۳- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، خراش روی طلق شفاف،
قصه‌های قرآن، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

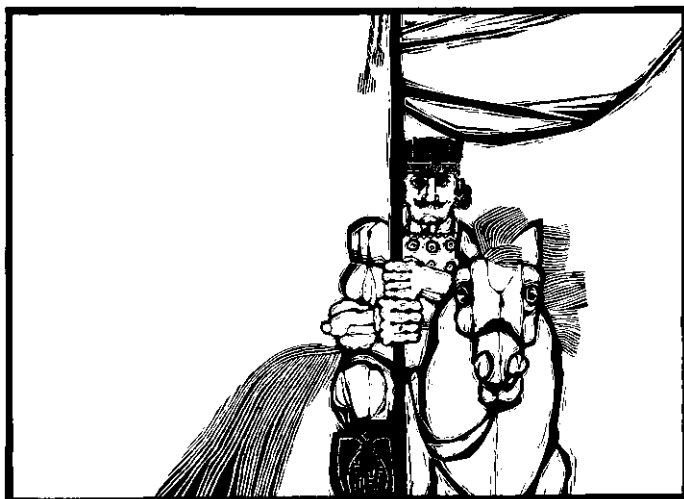
تصویر ۱۲- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، خراش روی طلق شفاف،
قصه‌های قرآن، جالوت، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش (در صورتی که از مرکب
ضد آب استفاده کنید می‌توانید پس از خراش با استفاده از آبرنگ مایع یا رنگ‌های
جوهری طرح را رنگ آمیزی کنید). روباه و گربه وحشی، اثر مه‌رو نونهالی

تصویر ۱۴- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، خراش روی طلق
شفاف، مجله رودکی، روح الله خالقی، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۷- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، سرباز، تصویرسازی برای تقویم نفت پارس، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، از چاه درآوردن سیاوش به دست رستم، تصویرسازی برای تقویم نفت پارس، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصویر ۱۸- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، برای تصویر متحرک سیاه پرند، اثر زنده یاد مرتضی ممیز

تصحیح طرح

در تصویرسازی با روش خراش ممکن است در برخی از قسمت‌هایی راکه خراش داده‌اید خطا و اشتباه صورت گیرد. برای اصلاح مجدد می‌توانید خطوطی را که خراشیده شده‌اند دوباره با مرکب رنگ کنید. ولی شیارها و خراش‌های حاصل از آن همچنان باقی می‌ماند و این شیارها مانع ایجاد خط‌های جدید به وسیله خراش می‌گردند. در این مرحله، استفاده از سمباده کاغذی بسیار نرم که سطح مقوا را دوباره صاف می‌کند بسیار مؤثر خواهد بود. پس از صاف نمودن سطح شیارها دوباره آن قسمت را با مرکب رنگ کنید. بعد از خشک شدن کامل سطح رنگ شده می‌توانید خراش را ادامه دهید. توصیه می‌گردد این بار، با فشار کمتر دست، نسبت به مرتبه نخست، این کار را انجام دهید تا سطحی که قبلاً خراشیده شده است مانع از روانی حرکت ابزار خراش بر روی کاغذ نگردد.

همان‌گونه که در بخش ابزار خراش ذکر گردید، علاوه بر کاغذ گلاسه و طلق می‌توانید از ورقه‌های شبرنگ پشت چسب‌دار نیز استفاده کنید. استفاده از این ورقه‌ها بیشتر برای طراحی مشابه قلم‌زنی سنتی و یا زمینه تیره توصیه می‌گردد.

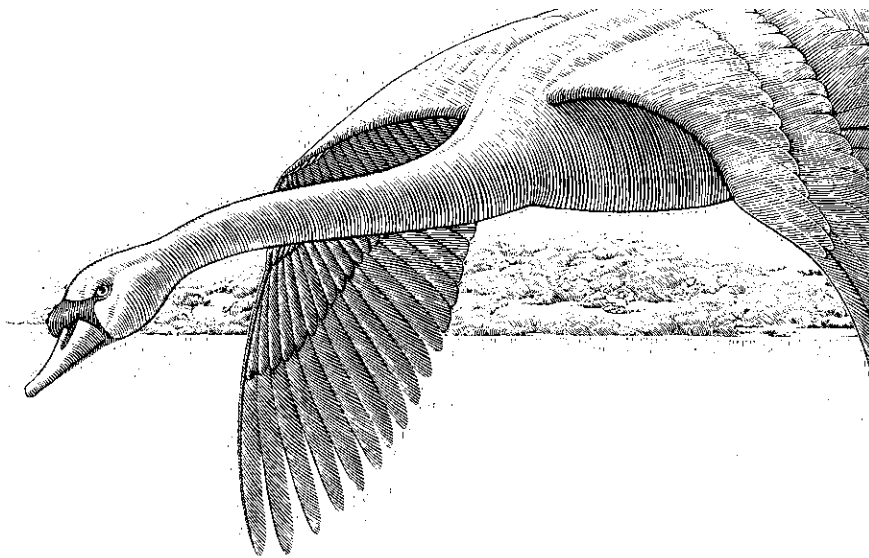
در این روش نیز، ابتدا اطراف ورقه پشت چسب‌دار (فویل) را با چسب نواری شیشه‌ای می‌پوشانیم تا پس از اتمام کار، حاشیه‌ای تمیز و به رنگ ورقه داشته باشیم. سپس ورقه پشت چسب‌دار را بر روی تخته شاسی نصب و محکم می‌کنیم و اطراف آن را با روزنامه می‌پوشانیم. توصیه می‌گردد برای رنگ زدن با قوطی رنگ‌های افشاننده (اسپری) از ماسک استفاده کنید و رنگ‌آمیزی را در فضای باز انجام دهید تا پودر رنگ معلق در فضا بر روی سایر اشیاء ننشیند. همچنین پیشنهاد می‌شود از رنگ سیاه مات برای رنگ‌آمیزی استفاده کنید. هنگام افشاندن رنگ توجه کنید که دست به صورت مایل از فاصله سی سانتی متری و به صورت یکنواخت حرکت کند تا سطح ورقه به صورت یکدست و یکنواخت رنگ شود. برای تسلط بیشتر و راحتی کار می‌توانید شاسی طراحی را با زاویه‌ای حدود ۳۰ تا ۴۵ درجه قرار دهید. اگر قسمت‌هایی از طرح را نتوانستید درست رنگ‌آمیزی کنید دوباره رنگ زدن را فقط در قسمت‌هایی که رنگ نخورده است شروع کنید. حرکت یکنواخت دست موجب می‌گردد تا تمامی سطح ورقه (فویل) با ضخامتی یکسان رنگ‌آمیزی گردد. توقف یا کندی بیش از حد حرکت دست موجب شره و ریزش رنگ و ضخامت بیش از حد آن خواهد شد که این امر هنگام خراشاندن رنگ، مشکلاتی را برای شما به وجود خواهد آورد.

رنگ‌های مات بسیار زودتر از رنگ‌های روغنی خشک می‌شوند و خراش آنها راحت‌تر است. پس از اطمینان از خشک شدن رنگ می‌توانید با ابزار خراش (ترجیحاً با نوک گرد و تیز و یا سوزن) عمل خراشاندن سطح ورقه (فویل) را آغاز کنید. پس از پایان کار، چسب نواری شیشه‌ای را از اطراف ورقه جدا کنید (این مرحله نسبت به کاغذ بسیار راحت‌تر است). با استفاده از این روش می‌توانید آثار تزیینی و تصویرسازی‌های زیبایی به وجود آورید (تصاویر ۱۹ تا ۲۷). در صورتی که به کاغذ گلاسه مناسب، مرکب یا طلق دسترسی نداشته باشید این ابزار می‌تواند برای شما بسیار مفید واقع شود.

در خاتمه، برای آشنایی بیشتر هنرجویان به درج نمونه‌های مختلفی از تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش پرداخته‌ایم.

تصویر ۱۹- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، بر روی مقوای مخصوص اسکرابرد، اثر بیل مایر. به خراش‌های متقاطع و ظریف که برای روشنایی و نورپردازی طراحی شده است توجه کنید.

تصویر ۲۰- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، بر روی مقوای مخصوص اسکرابرد، اثر داگلاس اسمیت. (ایجاد سایه روشن توسط خط‌های منحنی و موازی در جهت شکل)

تصویر ۲۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه خراش، بر روی مقوای مخصوص اسکراچ برد، در این شیوه ابتدا تمام سطح مقوا توسط مرکب سیاه شده و سپس خراش هایی در جهت شکل ایجاد شده است، اثر داگلاس اسمیت.

تصویر ۲۲- تصویرسازی به روش خراش بر روی مقوای مخصوص اسکراچ برد

تصویر ۲۴- تصویرسازی به روش خراش بر روی مقوای مخصوص اسکراچ برده

تصویر ۲۳- تصویرسازی به روش خراش بر روی مقوای مخصوص اسکراچ برده

تصویر ۲۵- تصویرسازی به روش خراش بر روی کاغذ گلاسه، آبگوشت میخ، اثر محسن حسن پور. در تصویر ابتدا تمام کاغذ با مرکب سیاه پوشیده شده است و سپس با خراش تصویر به وجود آمده است.

تصویر ۲۶- تصویرسازی به شیوه خراش، با استفاده از رنگ روغن، هجرت، اثر علی خورشیدپور. علاوه بر مرکب سایر مواد می‌توانند برای این شیوه مناسب باشند، در این تصاویر هنرمند ابتدا یک لایه رنگ روغن را بر کاغذ زده و پس از خشک شدن، لایه ضخیم رنگ بعدی را قرار داده و قبل از این که رنگ کامل خشک شود با ابزار رنگ روغن را از روی سطح زیرین پاک کرده است.

تصویر ۲۷- تصویرسازی به شیوه خراش، با استفاده از رنگ روغن، اثر سیروس آقاخانی. هنرمند از رنگ روغن به صورت لایه‌ای نازک جهت رنگ آمیزی استفاده کرده است و سپس با استفاده از تیغ به صورت هاشورهای متقاطع خراش ایجاد کرده است.

آموزه شماره ۹ و ۱۰

نام درس : حکاکی بر روی چوب، چاپ شیشه (منوپرینت)، چاپ برگردان (صفحات ۵۱ تا ۶۴ کتاب درسی)						
کلید واژه‌ها : چاپ، حکاکی بر روی چوب، مغار، غلتک، مرکب چاپ، چاپ شیشه (منو پرینت)، رنگ های روغنی، تینر						
اهداف رفتاری درس : - با ابزار و وسایل کار شیوه‌های چاپ چوب، چاپ شیشه و چاپ برگردان آشنا شود. - روش نگهداری وسایل و تمیز کردن آنها را با رعایت نکات ایمنی و بهداشتی بداند. - یک تصویرسازی با شیوهٔ حکاکی روی چوب انجام دهد. - به روش چاپ شیشه (منوپرینت) تصویرسازی نماید.						
پیش دانسته‌های هنرجویان : نظری : با نکات اصلی و دانش چاپ دستی در سال دوم هنرستان آشنا شده است. عملی : روش‌های چاپ چوب و شیشه را در کارگاه چاپ دستی، در سال دوم هنرستان را انجام داده است.						
طرح درس : هنرجو، با توجه به تجارب عملی گذشتهٔ خود، یک تصویرسازی با شیوه‌های چاپ چوب و شیشه را انجام می‌دهد و آن را در شکل و اندازهٔ خواسته شده، ارائه می‌نماید.						
جدول طرح درس هنرآموز :						
<table><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>						
رویکردها و روش‌های یاددهی – یادگیری : رویکرد فرایندی و روش هدایت فعال						
ارزش‌یابی : به صورت ژورمان (داوری) کلاسی یا کارپوشه ارزش‌یابی با استفاده از چک لیست انجام شود (ارزش‌یابی عملی با ارایه شاخص‌های نمره دهی).						
مکان‌های بازدید : نمایشگاه‌های تصویرسازی با روش چاپ، کارگاه های چاپ دستی، نمایشگاه آثار چاپ دستی						
منابع و مآخذ : کتاب‌های مصور کودکان و نوجوانان، کتاب‌های مصور درسی، سایت‌های هنری مرتبط						

نکته

هنرجویان در سال تحصیلی گذشته، واحد درسی «کارگاه چاپ دستی(۱)» را گذرانده‌اند و در آن با انواع تکنیک‌های چاپ دستی آشنا شده و تمرین‌های عملی در هر تکنیک را تجربه نموده‌اند. بنابراین هنرآموزان محترم می‌توانند در ادامه، هنرجویان را به تصویرسازی یک موضوع با بهره‌گیری از تکنیک چاپ شیشه (منوپرینت) یا چاپ چوب هدایت کنند. بدیهی است در مراحل انجام کار نظارت و راهنمایی هنرآموزان مفید خواهد بود (برای یادآوری بیشتر تصاویر بخش‌هایی از ابزار و وسایل کار و نیز تصاویر تکمیلی در سی دی. CD آمده است).

آموزه شماره ۱۱ و ۱۲

نام درس : کلاژ یا تکه چسبانی (صفحات ۶۵ تا ۷۲ کتاب درسی)		
کلید واژه : کلاژ، تکه چسبانی، دکلاژ، دکوپاژ، قطاعی، قطعه چسبانیدن، کاغذ بُری، کاغذ پوستی، الگو		
<p>اهداف رفتاری درس : انتظار می رود فراگیرنده در پایان این درس بتواند :</p> <ul style="list-style-type: none"> – با ابزار و وسایل مورد نیاز تکنیک کلاژ آشنا شود. – روش به کارگیری آن را بداند. – نکات ایمنی را رعایت کنید. – تفاوت کلاژ و قطاعی را توضیح دهد. – یک نمونه با این روش تصویرسازی نماید. 		
<p>پیش دانسته های هنرجویان :</p> <p>نظری : –</p> <p>عملی : در دوره های تحصیلی ابتدایی و حتی قبل از آن، با کلاژ به شکل بسیار ساده آشنا شده است.</p>		
<p>طرح درس : – هنرجویان را با ابزار و وسایل کار کلاژ آشنا کند.</p> <p>– روش کار کلاژ را به هنرجویان آموزش دهد و از آنها خواسته شود تا یک اثر کلاژ انجام دهند و در زمان خواسته شده ارایه نمایند.</p>		
جدول طرح درس هنرآموز :		
رویکردهای یاددهی – یادگیری : رویکرد فرایندی – رویکرد اکتشافی		
ارزشیابی : به صورت کارپوشه یا به صورت ژورنال (داوری) ارزشیابی انجام می شود. (ارزشیابی عملی با استفاده از چک لیست و ارائه شاخص ها)		
مکان های بازدید : نمایشگاه های تصویرگری، سایت های هنری، نمایش تصویر به صورت سی دی (CD)		
منابع و مآخذ : کتاب های مصور به صورت کلاژ - داستان های کودکان و نوجوانان، کتاب های مصور درسی ابتدایی و کتاب های مصور داستانی و سایت های هنری		

کلاژ^۱

کلاژ، لغتی فرانسوی معادل چسباندن است، که هم برای کار تولید شده از طریق چسباندن و هم برای روش این کار به کار برده می‌شود و اغلب به مفهوم زیرشاخه‌ای از هنر جمع‌آوری و تلفیقی در نظر گرفته می‌شود. کلاژ در اوایل قرن بیستم ۱۹۱۴ به ۱۹۱۲ به شیوه محبوب هنرمندان نوگرا تبدیل شد. نقاشان کویست، دادائیست و سورئالیست این اسلوب را به کار می‌گرفتند. پابلو پیکاسو و ژرژ براک از جمله هنرمندانی بودند که از این شیوه در جهت خلق آثار خود سود جستند.

در این روش به ترکیب رنگ نیازی نیست، اما انتخاب رنگ‌ها و چگونگی همجوار نمودن آنها مهم است. به عبارت دیگر، این روش کمپوزسیون مناسبی از ترکیب اشیا و رنگ را در میان موضوعی خاص ایجاد می‌کند.

آثار هنری با شیوه کلاژ نتیجه چسباندن تکه‌های جور واجور، عکس‌ها، بافت‌ها و اشیاست، به طوری که به خلق اثر تازه‌ای کاملاً متفاوت از اجزای سازنده خود منجر می‌شود (تصویر ۱). در عین حال کلاژ قابلیت‌های بیانی متنوعی دارد و هر مکتب هنری مطابق با ایده‌ها و نوع بیان خاصش از آن بهره برداری می‌کند. مثلاً دادائیست‌ها از کلاژ در جهت نفی هر معنا و ارزش و طغیان در برابر ارزش‌های پیشین استفاده کردند.

در هنر پاپ آرت نیز استفاده از اشیای دم دستی، خرده ریزهای دورریز، مصنوعات از کار افتاده، مصالح روزمره زندگی امروزی، با کلاژ ارتباط برقرار می‌کند.

تصویر ۱- شیوه کلاژ - تکه‌های جور واجور بافت‌ها و اشیاء در کار هم اثر تازه‌ای را خلق می‌کنند.

در میان تنوعات مرتبط با شیوه کلاژ می‌توان از دکوپاژ^۲ (کلاژ بریده شده‌ای که از مواد جدید ساخته شده است) نام برد. این شیوه قابلیت به وجود آمدن اشکال از تصاویر، کلمات، عبارات و موادی را که به طور کامل قابلیت قرار گرفتن در پیش یکدیگر را نداشتند، مهیا ساخت (تصویر ۲).

تصویر ۲- نمونه‌ای از کلاژ با استفاده از نوشته‌های متن روزنامه و مجله جهت دسترسی به بیان تصویری جدید (دکوپاژ) - شکل سازی با روزنامه و مجله، اثر نیره تقوی

شاید شما هم به این دیدگاه باور داشته باشید که با شیوه کلاژ می‌توان آثار هنری را با آزادی بیشتر خلق کرد، بی آنکه هنرمند به قواعد دست و پاگیر تکنیکی مقید شود. کلاژ را می‌توان طریقه‌ای مفید و سهل الوصول دانست. خاصه برای کسانی که شناخت هنری کافی نداشته‌اند تا تصورات و برداشت‌های خود را در نقاشی نشان دهند. بنابراین نقاشی حتی تازه‌کار نیز بی آنکه چندان شناختی از هنر کسب کرده باشد می‌تواند کارهای چشم‌گیری در زمینه کلاژ ارائه دهد.

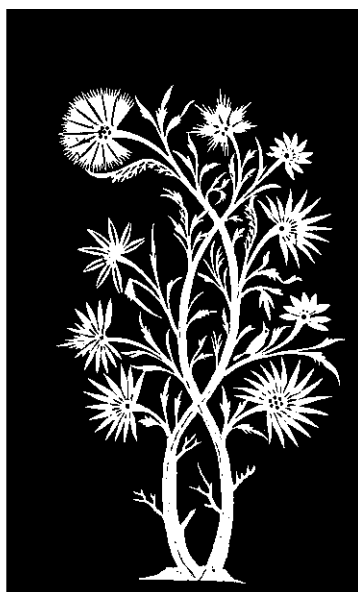
اگرچه تکه‌ها و بریده‌های کاغذ کنار هم چسبانده می‌شود یا هر نوع کلاژی با هر نوع شکل و نقشی که دارد باید از منطق زیبایی‌شناسی خاص خود برخوردار باشد. در غیر این صورت نمی‌توان با ترکیب و تداخل عناصر فراهم آمده در تابلو به کلیت کمال یافته‌ای دست یافت. فراموش نکنیم که آثار برجسته و با ارزشی که به شیوه کلاژ خلق شده‌اند تماماً بر مبنای اصول زیبایی‌شناسی بوده و اجزای آن با سنجیدگی انتخاب شده‌اند.

آنچه که برای ما ایرانیان حائز اهمیت است وجود چنین شیوه‌ای در هنرهای سنتی کهن ما و کاربرد آن در هنرهای تزیینی است. این هنر در گذشته به نام «قطاعی» یعنی قطعه چسباندن یا «کاغذ بری» در حدود سده نهم هجری از چین به ایران آمده و از ایران به کشور عثمانی یا ترکیه فعلی رفته است و از آنجا به دیگر کشورهای اروپایی راه یافته و گسترش جهانی یافته است.

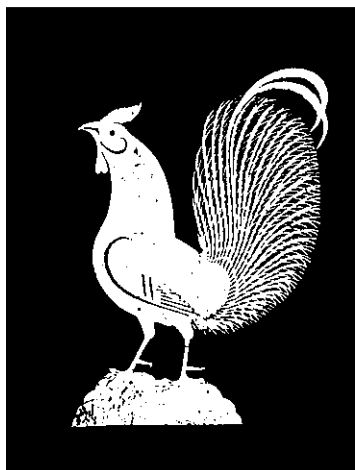
۱- Deco age

۲- Decopage

لازم است یادآوری شود اغلب موضوعات آثار قطاعی (کاغذبری) در هنرهای دستی ایران، شامل نقش جانوران، پرندگان، گل و مرغ، نقش‌های هندی، تزئینی و خطوط خوش بوده است (تصاویر ۳- الف و ب).

الف

ب

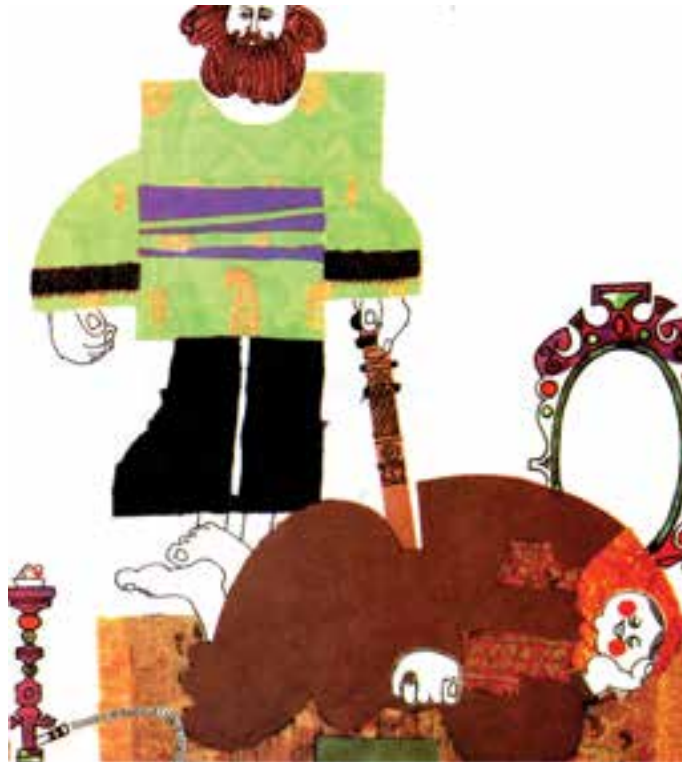
تصویر ۳- نمونه‌ای از آثار قطاعی (کاغذبری) در هنرهای سنتی بالهام از نقوش گیاهی تصویر الف و بالهام از نقوش جانوری تصویر ب

کلاژ در واقع شیوه معین و ابزار مشخصی ندارد و از این لحاظ با شیوه‌های دیگر مانند پاستل، گواش، آبرنگ و ... تفاوت دارد. اگرچه اجرای کلاژ بر اصول و قواعدی مبتنی است، نحوه استفاده از مواد اولیه آن و همچنین کم و کیف و نیز وسایل و ابزار کار آن را باید بشناسیم و اگر دقیق شویم متوجه خواهیم شد که هنرمندان و خصوصاً هنرجویان تازه کار، با توجه به علایق فردی، چیزهای گوناگونی را جمع آوری می‌کنند.

در عصر کنونی کلاژ یا تکه چسبانی، بیشترین کاربرد را در شاخه تصویرسازی دارد و بسیاری از تصویرگران با استفاده از این شیوه به خلق آثار خود پرداخته‌اند. در کشور ما نیز در امر تصویرسازی از این شیوه در دهه چهل برای نخستین بار استفاده شد (تصاویر ۴ و ۵).

تصویر ۴- نمونه‌ای از تصویرسازی به شیوه کلاژ، عمونوروز، اثر فرشید مثقالی

تصویر ۵- نمونه‌ای از تصویرسازی به شیوه کلاژ، عمونوروز، اثر فرشید مثقالی

ابزار و وسایل مورد نیاز :

- ۱- انواع کاغذ و مقوا
- ۲- انواع پارچه
- ۳- انواع کاغذهای رنگی، کاغذ کشی، کاغذهای شفاف، زر ورقها
- ۴- تصاویر روزنامه و مجله
- ۵- چسب مایع و ماتیکی
- ۶- قیچی
- ۷- انواع تیغ‌های مخصوص برش
- ۸- گواش در رنگ‌های مختلف
- ۹- شن، ماسه، طناب، تخته، قطعات یدکی ماشین، پیچ و مهره و ...

در شیوه کلاژ روش و ابزار وسیع و نامحدود است. لذا به چند مورد از روش‌های متداول اشاره خواهد شد.

✓ فعالیت

روش کار : بهترین روش برای بریدن کلاژ این است که ابتدا طرح خود را به روی کاغذ پوستی بکشیم. سپس، با برش طرح کشیده بر روی کاغذ پوستی، از آن به صورت الگوی برش اصلی طرح استفاده کنیم (تصویر ۶).

در تصویر ۶، مراحل تصویرسازی به شیوه تکه چسبانی (کلاژ) مشاهده می شود.

در این روش برای چسباندن سطوح رنگی، اغلب از پس زمینه کار آغاز می‌کنیم و به تدریج به نماها و پلان‌های نزدیک پرداخته می‌شود و برای چسباندن از دو طریق کمک می‌گیریم. وقتی عناصر مورد استفاده سبک باشند، مثل کاغذ روزنامه و مقوای نازک بهتر است که شیء را چسب بزنید و بعد روی سطح تابلو بچسبانید. در صورت سنگین بودن عناصر مزبور، مثل مقوای ضخیم، برزنت، شن، ماسه، چوب و غیر آنها تمام سطح تابلو را به چسب آغشته کنید و بعد از چند لحظه که چسب حالت نیمه خشک پیدا کرد عمل چسباندن را شروع کنید. در مواردی هم می‌توان اشیا و سطوح را چسب زد.

کلاژ روی زمینه رنگ روغن یا گواش

در شیوه کلاژ با کاغذ می‌توان با بریده‌های روزنامه، بریده‌هایی از عکس کاغذهای نقاشی یا طراحی شده را روی تابلویی که مثلاً رنگ و روغن یا گواش و جز این‌ها نقاشی شده باشد قرار دهیم و بچسبانیم و سپس می‌توان روی آنها را نیز با کمک گواش و ... رنگ آمیزی کرد. (تصویر ۷)

تصویر ۷- شیوه کلاژ، تکه‌های بریده شده بر روی زمینه کار شده چسبانیده شده‌اند، اثر نیلوفر میر محمدی

برخی از عناصر کلاژ با قیچی و برخی دیگر با دست بریده می شوند. این لبه های برش خورده حالتی دالبری پیدا می کنند و چنین جلوه ای به مراتب زیباتر از برش صاف و یک نواخت قیچی است (تصاویر ۸ و ۹).

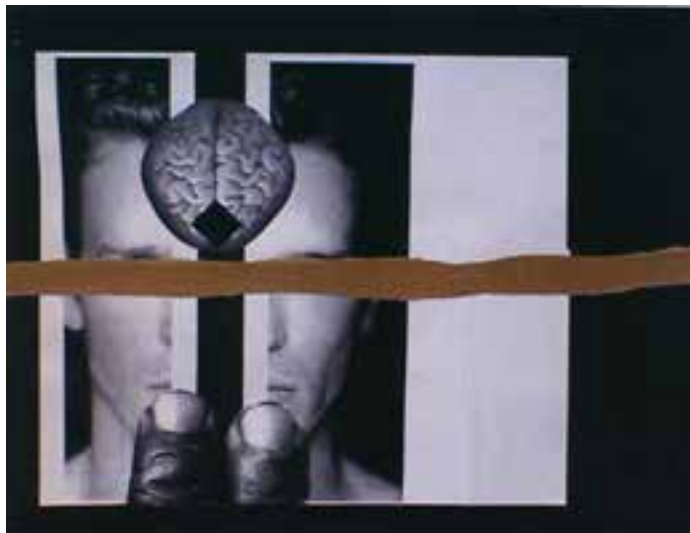
تصویر ۸ — نمونه ای از کلاژ با استفاده از کاغذ رنگی و نوشته های روزنامه و مجله، شکل سازی با روزنامه و مجله — اثر نیره تقوی، در این روش هنرمند با استفاده از دست به برش سطوح پرداخته است.

تصویر ۹ — شبه کلاژ، تکه های حروف بریده شده توسط دست. اثر خوزه پلاناربونا

کلاژ با سطوح چاپی

چسباندن بریده‌های روزنامه در کنار هم و استفاده از عکس‌های رنگی یا سیاه و سفید و حتی بریده‌هایی از مطالب و اخبار روزنامه‌ها و تصاویر مجلات، در مجموع از جمله عناصری هستند که می‌توانند یک اثر مستقل یا بخشی از یک اثر را تشکیل دهند (تصاویر ۱۰ و ۱۱).

تصاویر ۱۰ و ۱۱- کلاژ با استفاده از عکس‌های رنگی یا سیاه و سفید مجلات، روزنامه‌ها و به طور کلی از تصاویر چاپی ایجاد شده است. اثر امیروحید سعیدی فرد

کلاژ با تکه‌های پارچه

در این شیوه پس از تنظیم طرح مقدماتی به شیوه الگوبرداری (بیشتر توضیح داده شد) از تکه‌های پارچه (دورریز) می‌توان آثاری چشمگیر خلق کرد. ابتدا زمینه را با تکه پارچه‌های بزرگتر می‌پوشانیم. سپس، اجزای کوچک‌تر را روی زمینه می‌چسبانیم (تصویر ۱۲ الف و ب).

تصویر ۱۲- الف

تصویر ۱۲- ب

نمونه‌ای از شیوه کلاژ با پارچه، هنرمند ابتدا از تکه‌های بزرگ‌تر پارچه برای زمینه استفاده کرده و سپس تکه‌های کوچک‌تر را روی زمینه قرار داده است.

توصیه

در شیوه کلاژ می‌توان از اشیا و اجسام آماده استفاده کرد. از جذابیت‌های دیگر این شیوه آن است که شما می‌توانید خود کاغذهایی با بافت‌های مختلف و مورد نیاز به وجود آورید و تجربیاتی را که در کارگاه مبانی هنرهای تجسمی در خلق بافت کسب کرده‌اید در این جا به کار گیرید و از بافت حاصله در تصویرسازی استفاده نمایید. برای مثال رنگ کردن انواع کاغذهای شفاف، پوستی، کالک، دستمال کاغذی و ... در انتهای کار کلاژ می‌توانید با استفاده از قلم مو و گواش به روی سطوح خطوط و بافت‌هایی ایجاد نمود.

یک اثر به شیوه کلاژ برای تصویرسازی، نهایتاً یک اثر چایی است و اگر ضخامت اثر اندکی زیاد باشد به‌طور مستقیم قابل چاپ نیست و هم‌چنین نمی‌توان آن را در دستگاه اسکنر قرار داد. بهتر است با تکنیک عکاسی حرفه‌ای یک تصویر دو بعدی از آن تهیه گردد. در تصاویر زیر کلاژهایی را مشاهده می‌کنید که مواد متنوعی در خلق آنها به کار رفته است که هر کدام جذابیت و تأثیرگذاری خاص خود را دارد (تصاویر ۱۳ تا ۲۶).

تصویر ۱۳- الف - نمونه‌ای از شیوه کلاژ که با استفاده از تورهای نازک رنگی و پارچه ایجاد شده است. اثر یاسوکو ناگی

تصویر ۱۳- ب - قسمتی از تصویر ۱۳- الف را نشان می‌دهد. در این اثر نحوه استفاده از سطوح شفاف را می‌توان مشاهده کرد.

تصویر ۱۴- نمونه‌ای از شیوه کلاژ که بافتهای آن توسط هنرمند ایجاد شده است. اثر شهاب شفیع مقدم

تصویر ۱۵- الف

تصویر ۱۵- ب

در تصویر ۱۵- الف و ب. که با شیوه کلاژ اجرا شده است بافت‌های مختلف آن توسط هنرمند ایجاد شده است، اثر راضیه حاجی قدیر علی حداد

تصویر ۱۶- نمونه‌ای از شیوه کلاژ با استفاده از تکه‌های متنوع پارچه و تور، اثر یاسوکو ناگی

تصویر ۱۷- نمونه ای از شیوه کلاژ با استفاده از برگهای خشک (به محیط اطراف خود بیشتر توجه کنیم). اثر مرتضی اسماعیل سہی

تصویر ۱۸- نمونه ای از شیوه کلاژ با استفاده از تکه های پارچه. به تنوع پارچه و تور توجه کنیم. اثر نازنین ایگانی

تصویر ۱۹- نمونه‌ای از شیوه کلاژ با استفاده از تکه پارچه‌هایی با رنگ‌های هم‌خانواده و دوخت، اثر کن شی یونی کورا

تصویر ۲۰- نمونه‌ای از شیوه کلاژ، اثر یوکوهاندا. در این تصویر هنرمند با استفاده از فوتک برای آسمان و زمین ایجاد بافت کرده است و بعد از برش آن را به کار برده است.

تصویر ۲۱- الف

تصویر ۲۱- ب

تصویر ۲۱ الف و ب- با شیوه کلاز اجرا شده‌اند و تکه‌های کاغذ آن با دست تهیه و رنگ آمیزی شده است. اثر مهناز هاشمی اقدام

تصویر ۲۲- نمونه‌ای از شیوه کلاژ با استفاده از بافت‌های مختلف که می‌توان از عکس مجلات، کاتالوگ‌ها و ... این بافت‌ها را تهیه کرد. اثر هدا حدادی

تصویر ۲۳- نمونه‌ای از شیوه کلاژ با استفاده از کاغذ و پارچه‌های متنوع تهیه شده است. اثر ماسامی هانامورا

تصویر ۲۴- نمونه‌ای از اجرای تصویرسازی به شیوه کلاژ با استفاده از کاغذ و قیچی، پس کی برف می‌بارد، اثر غلامعلی مکتبی

تصویر ۲۵- نمونه‌ای از شیوه کلاژ با استفاده از مقوای گرم بالای روشن، تکه‌های مقوا با فاصله روی یکدیگر قرار گرفته‌اند، اثر کوچی ناکامورا

تصویر ۲۶- نمونه‌ای از شیوه کلاژ. اثر نازنین ایگانی